

סוף זמן קר"ש

עש"ק במדבר

8:39

עש"ק נשא 8:36

מאן דלא קרי קר"ש בעונתיה
בנדוי הוא כל ההוא יומא
(זוה"ק בלק קפ"ז)

י"ץ ע"י: התאחדות אברכים דקה"ל ימב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שיעור השבוע

חבורת יסודי התורה

פרשת במדבר

מס' יומא עד: עד עז.

פרשת נשא

מס' יומא עד: עד עז.

בריש מס' יומא אנו רואים כמה שמירה
היה צריך להקפיד שלא יבא לידי פטמא, אף
בחינו מוקדם המוקדם ביותר, וטמא
מכה שמירה צריכים בשעה שנוצאים
מזוהרים המטאים, וזה א"א רק בכת התורה
מדברי רבינו שליט"א פסוקי מס' מכות

ר"ח סיון תש"ע

במדבר

שנה י"ב גיליון כ"ט (תק"י)

מעיינין השבוע

שבת לפני שבועות

בשפת אמת (במדבר שנת רס"ד) כתב בשבת שלפני שבועות צריכין להכין לקבלת התורה כי השבת ניתן קודם התורה שהיא הכנה לקבלת התורה. וכן כתיב וישבתו העם ביום השביעי ומשם נסעו להר סיני. ויש אומרים בשבת עצמו ו"א ביום ראשון אחר השבת. אבל בכת השבת באו אל הר סיני ויחן שם כאיש אחד בלב אחד זה מכת השבת שנעשין בניי אחדות אחד. והוא עצמו בח' המדבר שהתורה ניתנה בג' דברים באש במים במדבר. ומדבר הוא הביטול לבטל הכל להיות במדבר רק לשמוע דבר ה'. ויש בכל איש ישראל קצת מזה בכל שבת ששבת מכל המלאכות לכן הוא הכנה אל התורה. וכן איתא בסדר המעלות ונתן לנו את השבת וקרבנו לפני הר סיני. וכעין שכתבו חז"ל שצריך לעבוד השבת על הילך קודם שנכנסו לבית מילה כמו כן בכלל ניתן השבת קודם שנכנסנו בבית התורה בהר סיני.

וכתב בבית אהרן מה ענין פרשה זו ממספר בני ישראל שאנו קורין תמיד פרשה זו קודם שבועות. ואמר כי המספר היה צריך להיות דוקא כך (שהיו שש מאות אלף מישראל), ובלעדי זה א"א להיות קבלת התורה וכו', ואיתא במדרש לא נסתלק יעקב אבינו מהעולם עד שראה ששים רבוא לבני בניו, היינו שהוא עיקר השייך לקבלת התורה, ואותו הדור שהיו כולם צדיקים גדולים דור דעה הראויים לקבלת התורה וכו' הוכרח להשתלם מספרם למספר המבואר בכתוב וכו', ומאז ועד עתה יש בכל שנה קבלת התורה אבל לא בהתגלות פרטי כאז בשעת מתן תורה. וסיים היוצא לנו מה, כי בשבת זה צריך כל אחד לראות להכין עצמו לקבלת התורה. וחזר ואמר, כי השבת הוא גדול מחג השבועות, ואין יהיה הכנה לו. רק מהשבת צריך להמשיך הארה להתה, ויראה כל אחד להכין עצמו בקדושה ובשמחה לקבלת התורה.

כתב בחיים ושלום כתב בשיעור כי לעולם קורין פרשת במדבר קודם תג השבועות. דהנה מלאכי השרת אמרו (תהלים ח', ב') תנה הודך על השמים, שיתנו להם התורה, ואמרו בשבת (פ"ח): שאמר להם הקב"ה למשה חזרו להם השבועה וכו', כלום משא ומתן יש ביניכם וכו', וגם מדרש אמרו שהשיב להם כלום יצר הרע יש ביניכם, ולכאורה קשה דמה זה חסרון שאין ביניהם יצר הרע, אלא ודאי דכשאי יצר הרע, אין הנסיון, ואינו נחת רוח לפניו כל כך כמו תבשר דם כשמתגבר האדם על הנסיונות היצר הרע כנודע, אולם כבר כתבו בספרים הקדושים כי לבסוף כשהגבר האדם ונצח את היצר הרע נעשה אוהבו, ואם כן טוב אינו נסיון נגד היצר הרע עוד, אולם כשיש רשעים בעולם הזה תבלין דמעיקין והמה אפיקורסי ישראל כשי"כ דפקר טפי מנכרי (סנהדרין ל"ח): וכל באי' לא ישובו (משלי ב', י"ט), על כן בודאי הנסיון עומד עדיין כנגדם, ושוב מובן הטעם שנתנה התורה לישראל, שיעמוד נגד הרשעים בעולם הזה, משאי"כ למלאכי השרת בשמים אין הרשעים כאלו כלל, וז"ש לעולם קורין פרשת במדבר, בכתוב ומסורה הנזכר הפקד את הלוויים, הפקד עליהם רשע, קודם תג השבועות, כי בשביל זה ניתנה לנו התורה הקדושה בחג השבועות, שנעמוד נגד את הרשעים ונצליח במצוה בימינו.

וכתב בתורת אמת ברוב שנים קורין פרשת במדבר בשבת שקודם שבועות, וגם עם קריאת שם הסדרה במדבר ולא שאו, על שם שאו את ראש, כמו נשא. יש לומר מפני שהשבת שקודם שבועות, הוא השורש והמקור של מתן תורה, כי הכל מדיים שבשבת ניתנה תורה (שבת פ"ז), מפני שבראשונה כשנאמר הדיבור זכור את יום השבת לקדשו, הופיע מדברים האלו אור קדושת שבת בעצמו של יום, ומשם והלאה בכל שבת שקודם שבועות מופיע גם כן המקור של מתן תורה.

ייחד הקב"ה שמו על האב

ולקחת את הלויים לי אני ה' תחת כל בכור בני ישראל וגו'. יש לדקדק למה הפסיק בתוך הדברים בתיבות אני ד', והיה לו לאומרו לבסוף ולקחת את הלויים לי תחת כל בכור בני ישראל אני ד', כבכל מקום. ונראה דהנה איתא במדרש לעולם אין הקב"ה מייחד שמו על הרעה אלא על הטובה שנאמר ויקרא אלקים לאור יום ולחשך קרא לילה, ולא כתיב ולחשך קרא אלקים לילה. והנה כאן נטל הקב"ה את העבודה מן הבכורים שחטאו בעגל ונתנה ללוויים שלא חטאו. ולכן אחר שאמר ולקחת את הלויים לי, שבעצם זהו דבר טוב, ייחד הקב"ה את שמו על דבר זה ואמר אני ד'. אבל לא רצה לאומרו לבסוף אחר תחת כל בכור בני ישראל, כי זה הוא רעה להבכורים שניטלה מהם הבכורה.

זכות התשבי"ר עמדה להם

איתא במד"ר עה"פ הקרב את מטה לוי וכו' הי"ד צדיק כתרמו יפרח וגו', מדבר בשבטו של לוי שהיו צדיקים וכו', שתולים בבית ה' אלו התינוקות שהם בבית הספר וכו'. וקשה מה זה ששיבח הכתוב את תשבי"ר של שבטו של לוי בלבד, הלא דבר זה נהגו כל ישראל לחנך התינוקות בבית הספר. ואפ"ל דהנה אף שישראל שבאותו הדור ידעה היו במעלה גדולה, שזכו לשמוע מפי הגבורה אנכי ולא יהי' לך, ואיתא בפרקי ד"ר"א שלא שלטה בהם רמה ותולעה במותם והיו קדושים וטהורים כמלאכי השרת ולא ראו טומאה מימיהם, ובוודאי יהי' להם זכותם רבים, מ"מ יהי' חסר להם זכות תשבי"ר שזכותם גדול למאד כדאי' בגמרא אין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תשבי"ר, וכיון שהיו אנשי דור המדבר משועבדים במצרים, לא היה ביכלתם לחנך תשבי"ר בבית הספר, והי' נחסר מהם זכות גדולה זו, ובוזה היו נעדר השלימות, מלבד שבטו של לוי שלא היו משועבדים במצרים, והיו יכולים לחנך תשבי"ר לתורה, ואיתא בגמ' עמרם זקן ויושב בשיבה הו', הרי שהי' להם בתי תלמוד לחנך בהם תשבי"ר. וכח זכות זה הוא שעמד לשבט לוי לעמוד בכל הנסיונות, שלא טעו בעגל ולא נתחברו לע"ר, אלא עמדו באמונתם בשלימות, מופרשים ומבודלים לשמו יתברך, כי הקדושה שניקו בילדותם בבית הספר עמדה להם בימי זקנותם, וסייעה בידם לעמוד בצדקתם ולא להגר אחרי הדור. ועפ"י זה מובן מה שדרשו ז"ל במאד"כ הקרב את מטה לוי וכו' שתולים בבית ה' אלה תינוקות שהן בבית הספר, שהרי זה יהי' יסוד ושורש כחן של מטה לוי לשמור עצמן מכל חטא. ולהיות נקיים וטהורים מכל שמץ פגם, מה שהיתה בידם זכות חינוך תשבי"ר, בכל משך זמן השעבוד במצרים, וזכות זה גרם שקירבן הקב"ה לעבודתו לעמוד לשרת לפניו.

דברי יואל

קודם לאחיו

ואלה שמות בני אהרן הבכור נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר. אלה שמות בני אהרן הכהנים המשוחים אשר מלא ידם לכהן. הנה טעם המקרא על תיבת נדב הוא אתנחתא, ואתנחתא בכל מקום מפיסק הענין. וקשה למה הפסיק בין נדב לשאר בני אהרן. ונראה דהנה אמר הכתוב אשר מלא ידם לכהן, ופירש רש"י בפרשת תצוה דכל מילוי ידיים לשון חינוך הוא לעבודה שהוא נכנס לדבר חדש להיות מוחזק בו מאז והלאה. והנה איתא במשנה דעד שלא הוקם המשכן היתה עבודה בבכורים. ולפי זה לא שייך לגבי נדב שהיה בכור ענין מילוי ידיים לעבודה, שהרי גם קודם הקמת המשכן היה עובד את העבודה ולא רק אחר שנמשכו ונתמלאו ידי הכהנים. ולכן חלקו הכתוב משאר אחיו ואמר הבכור נדב באתנחתא, לומר שיש לו דין בפני עצמו שמוה הוולדו נבחר לעבודה, אבל אביהוא אלעזר ואיתמר, אלה שמות בני אהרן הכהנים המשוחים אשר מלא ידם לכהן, שהם נעשו ראויים לעבודה רק אחר שנמשחו ונתמלאו ידם.

פנים יפות

יכולין לבא לטעות

כל זכר לגלגלותם. קשה למה נכתב כאן לגלגלותם, ולהלן כתוב במנין שבט לוי, כל זכר מבן חודש ומעלה, ולא נאמר לגלגלותם. ונראה דהנה איתא במנחות דמי שיש לו שני ראשים טריפה הוא ולא יהיה, דטריפה אינו חי י"ב חודש. ולכן בלוי שנמנו מבן חודש, הרי עדיין יכול בן עם שני ראשים לחיות, ואם ימנו לגלגלותם ימנה כשני בני אדם, ובאמת אינו אלא אחד, ולכן לא נמנו לפי הראשים למען לא יטעו בהמספר, אלא נמנו לפי גופם, אבל בבני ישראל שנמנו מבן עשרים, וטריפה אינו חי עד עשרים, א"כ אי אפשר שיהיה בן עשרים עם שני ראשים, וממילא לא יבא טעות בהחשבון אם ימנו לפי הראשים, על כן שפיר נמנו לגלגלותם.

הפאת יחזקאל

לא יחסר אלא אחד

יהיו כל הפקודים שש מאות אלף וגו'. יש להבין למה מונה מספר כל שבט ושבט בפני עצמו, ואחר כך סך הכל של כל הפקודים יחדיו. ונראה דהנה הרא"ש מקשה למה אנו מונים מ"ט ימי עומר, והלא הכתוב אומר תספרו חמשים יום. ותירץ דכשחטר אחד להמנין השלם נקט מנין השלם ואינו מקפיד על האחד לחסרו מן המנין, וכמו שכתוב כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים, אף שבפרטן אנו מוצאים רק ס"ט. ולפי זה נמצא דממה שכתוב בכל שבט ושבט מספרו לבדו, אכתי אין יודעין כמה הם, דיכול להיות שחטר אחד מכל שבט. ולכן מונה כללם כדי שנדע שהמספר הנכתב אצל כל שבט דוקא הוא, ואפילו אם יחסר ממנין הוזה של כל הפקודים, עכ"פ לא יחסר אלא אחד בלבד, ולא אחד מכל שבט.

התם סופר

נתנדב לע"נ הגה"צ רבי מאיר זאב בהגה"צ רבי דוד הכהן זצ"ל הי"ד וזוגתו ויו"ח נעקד"ה ג' סיון שנת תש"ד לפ"ק

הילולא דצדיקיא

הרה"ק ר' מאיר הלוי איש הורוויץ זללה"ה

אב"ד טיקטין - נפטר ר"ח סיון

הגאון הקדוש רשכבה"ג מורינו רבי מאיר הלוי איש הורוויץ אב"ד טיקטין נולד לאביו הגה"ק מורינו רבי שמואל שמעלקא הלוי איש הורוויץ אב"ד טיקטין שמואל שמעלקא הלוי איש ישיעהו ש"עפטיל, רבי אברהם, ובנו השל"ה הקדוש, ובנו רבי ש"עפטיל בעמח"ס ווי העמודים, כי משפחת הורוויץ נתקבדה בשלשה צנתרי דדהבא אלה, בן הגה"ק עמוד האש ונורא מורינו רבי יהושע הלוי איש הורוויץ אב"ד טיקטין פרעמיסלא, שהיה נקרא בפי כל בשם רבי יהושע הארוך, מפני שבהגיע עליו קדושת שבת כאשר התחיל ללבוש בגדי שבת נתגדל קומתו והיה ארוך יותר מבחול, וראוי לציין כי נכדיו הרבנים הק' מראפשיץ, דזיקוב, נהגו לשיר את הניגון ששר זקנים הקדוש רבי יהושע הארוך בעת שנתגדל קומתו, על החרוזים מתפלת שחרית של שבת לאל אשר שבת וכו'.

מבני מהר"ם היו הגה"ק מורינו ר' יוקל אב"ד טיקטין - אבי הגה"ק מורינו ר' יצחק אב"ד אה"ו (אלטונא, האמבורג, וואנדסבעק), הנקרא ר' איצקל האמבורגער - והגה"ק מורינו רבי צבי הירש אב"ד טשארטקוב, ושאר גדולי ישראל היו מבני נכדיו, ומורינו רצ"ה מטשארטקוב היה אבי האחים הקדושים הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג ואחיו בעל ההפלאה ז"ע ושאר בניו גדולי ישראל.

המהר"ם אמר לבניו שלא היה מערב לימודו נגלה ונסתר, רק בשבע שנים עסק בתורת הנגלה ובשבע שנים תורת הנסתר, ואמר לבניו שבנו רבי יוקל נולד בשנים שלמד תורת הנגלה, והיה גאון גדול בישראל, ובנו רבי צבי הירש נולד לו בשבע שנים שעסק בדברי קבלה, והיה מנהיג את עצמו בחסידות ופרישות.

נכדו הגאון רבי יצחקל האמבורגער, היה חותן הגה"ק רבי מנחם מענדל מלינסק, אבי הגה"ק מראפשיץ בעל זרע קודש, ונמשך כד היסב הרב מראפשיץ שם משפחתו הורוויץ כשם משפחת אמו, כי הבע"ט הק' ז"ע אמר שג' משפחות נקיות המה דור אחר דור, א] משפחת מרגליות, ב] שפירא, ג] הורוויץ - ועיין במדור ניצוצות בשבוע זו) והגה"ק מראפשיץ נקרא נפתלי על שם צדיק אחד ר' נפתלי אשר היה רגיל לבוא בהקפץ אחרי פטירתו לזקינו הגה"ק מהר"ם ללמוד עמו.

פעם באו אליו שנים עשר מנכדיו גדולי הדור, ובתוכם היו האחים הרבי ר' שמעלקא ואחיו בעל הפלאה והגאון רבי יצחקל האמבורגער, וכל אנשי העיר יצאו לקראתם, אז נתן להם זקנים פקודה שלא יבואו לראות פניו, באמרו השי"ת נתן לי בניו שיהיה לו נחת רוח לעולם הבא ולא בעולם הזה, והשליח עם הפקודה בא לכפר לאפאחיו, ושבתו שם בכפר ולא באו העירה.

היה מפורסם בימיו לאיש מופת ונתגלה לו מן השמים שראוי שתשרה שכניה עליו אלא שאין דורו ראוי לכך, והוא עצמו בצוואתו שכתב לבניו כותב בין השאר: "מצווה אני שלא יספדו עלי שום הספד ואל יעשו לי שום כבוד, כי לבי יודע מרת נפשי ואין בי שום שבח שבעולם, ואף שזה שנים שנתגלה עלי מן השמים שראוי הייתי שתשרה שכניה עליו אלא שאין דורי וכו', מכל מקום יראתי שמא יגרום החטא".

עוד כתב שם לבניו: "מצווה אני אתכם בניו מאוד תזהירו כשתדברו ברבים תהיה כוונתכם לשם שמים ולא להתכבד עצמיכם, גם כשתהיו מזהירים בדרך תוכחה ומוסר, שלא תכוונו

כבואו שמה ראה טרקלין גדול, והיכל מלך וכל צבאיו, ושומרי המלך הניחוהו ליכנס בהראות להם מכתב הרב, ואז שמע אחד יושב לימין המלך ומזכיר שמות אנשי העיר, ולכל אשר נענה המלך ראשו, פקד השר היושב לשמאלו על אחד מצבאיו להמיתו, ואחרי אשר קרא המלך את המכתב מהרב, ויאמר להמשמש: בערב יום הכיפורים יבוא אחד לבית הכנסת עם אזור מעורות שועלים ולחיו קשורה במטפחת על ראשו, בשלו כל הרעה הגדולה הזאת. אזי צוה הרב להמשמש שכשיכנס אותו האיש יודיעו, וזה היה החזן דשם, וכאשר בא הרב לבית הכנסת ונתן עיניו בו, מת פתאום על מקומו, ונשקט הרעש.

הקדושת לוי ז"ע נסע במכוון לטיקטין לשמוע הנהגותיו, וסיפר לו השמש הזקן עשרים ושמונה מהנהגות שלו, וסיפר לו שפעם אחת בא הש"יב דשם לפני הרב להראות סכיניו, והרבנית ביקשה שישחוט אווזא שלה תיכף, ואמר מהר"ם שישחוט למחרתו, ולהיות שלא הבינו טעמו בזה, שחטו תיכף ונטרף האווזא על ידי גמי, כמבואר בורה דעה (סימן כ"ג), אז הבינו דברי קדשו כי אם המתניו היה הגמי יורד לקובן והיה כשר.

מהר"ם היה מטבעו מפחד מאוד מפני הכלב, ויהי בלכתו פעם בחוץ, פגע בו כלב, וינבח עליו מאין הפוגות, אז אמר בצערו "היה נכון שימות", ומידי דברו מת הכלב על מקומו.

פעם אחת הלך לבית הכנסת וראתה נערה אחת להבת אש עוטרת על ראשו, וצעקה "רבי, השטריימל דולק מאש", ענה לה "שתוק בתי, ובשכר זה יתן לך השי"ת בן שיאיר לעולם בצדקתו ותורתו", וכן היה כי אף שנשאת לפחות הערך כפי ערכה, ילדה את הגה"ק מורינו אשר קמץ אב"ד טיקטין.

פעם אחת בא לטיקטין מוכיח ודרש דרשה תוכחה, והרב בשמעו בכה בקול מאין הפוגות ושאל להמוכח: למה ביישתי ברבים ולא הוכחתי ביני לבין עצמי, ועברתם על הלבנת פני חברי, והשיבו: לא כוונתי עליכם, אז צעק הרב: הלא כולם צדיקים, ומי מהם חטא אם לא אני.

הרה"ק מו"ה רבי יצחק ז"ל מווארקו סיפר פעם ביומא דפרא כשמוגו לו כוס יין, שפעם אחת היה מעשה אצל הרה"ק מהר"ם אב"ד טיקטין, אחר דרשה שדרש ברבים היו יושבים הקצינים והעשירים בבית הרב, ובתוך כך היה אחד משתעשע עם חבריו בדברי תורה, זה אמר כך וזה אמר כך, עד שאחד אמר לחבירו אינך יודע מה אתה שח, ודברים של הבל הם, והשני אמר לחבירו אתה אינך יודע מה אתה שח, עד שבאו לידי קטטה, ואמר להם המהר"ם על דרך הלצה: אלו ואלו דברי אלקים חיים, היינו שגם שניכם אינכם מכוונים אל האמת וכל אחד מכם אינו יודע, ואחר כך שתו המסובין יין בבית הרב ונעשו שניהם אוהבים כמקדם, ואמר להם הרב ר' מאיר אתם לא קיימתם את והב בסופה (במדבר כא, יד, עיין קידושין ל). רק מתוך שתיית יין, ומעתה מובן מה שאסרו חז"ל (ע"ז לא): יינם של עכו"ם מטעם חתנות, ולא אמרו הטעם דאסור ללמוד לעכו"ם תורה גם כן משום חתנות, שאכן אנו רואים שעל ידי לימוד נעשים שונאים זה לזה, ועל ידי היין בא התקרבות ואחדות.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

עצמיכם נגד איזה אדם שלא לבייש ח"ו, וכן קבלתי מרבתי להיות נזהר בזה מאוד.

עוד כתב שם: "אני מצווה שתהיו נזהרים מאוד מאוד שתעשו שידוכים לשם שמים עם בניכם כמאמרם ז"ל (פסחים מ"ט ע"א) לעולם ימכר אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם".

נפלאות מדובר בו

פעם בעמדו לקדש הלבנה במוצאי יום הכיפורים הוא ובית דינו, והשמים התקדרו בעבים וכיסו את פני הלבנה, וכשעה עמד מחריש ומשתאה, וכל בית דינו - המאורות הגדולים - עומדים מימינו ומשמאלו, השמיע את הוד קולו "כמה עזין פני רקיע, מאיר ובית דינו עומד", וככלותו לדבר והנה רוח גדולה באה ונתפזרו העננים ונראתה הלבנה ופתח את פיו בתודה וקול זמרה בירך ברכת הלבנה בשמחה רבה.

דרכו היה מעולם שלא ליתן תעודה לרב שוחט-ובודק, וסופר, וכדומה, פעם בא אליו שוחט ובודק אחד בקי גדול באומנתו וחרד לדבר ה' וחשב כי בטח לא ימנע לתת עליו תעודתו, אבל הוא דחה מיום ליום עד חצי שנה לערך, ופעם הפציר בו השו"ב לתת לו תעודתו, וכראותו כי אין מפלט לו קראו לחוץ והעביר מטפחתו על עיניו ויאמר לו הבט נא השמימה, וירא ממעל לו על פני אויר עומד איש וסכין השחיטה ומשחזת בידו, ואמר לו ראה כי זה כ"ה שנים הוא עומד לתקן הפגמות שנעשה בו והסכין היה טוב אך על ידי קלותו ועוונותיו הגיע פגמות בסכיניו בעת השחיטה ועתה במה תערוב לי כי לא תשחית מעשך, אז חזר לאחוריו ולא רצה להיות שוחט ובודק עוד.

גומל חסדים טובים

דרכו היה להשתדל מאוד בכל יום קודם אכילה בעמוד גמילות חסדים, והיה לו גדר שלא לטעום מאומה קודם שיעשה גמילות חסד, והשי"ת רצון יראיו יעשה ונודמן לו בכל יום לעשות גמילות חסד וטובה לאיזה איש, יום אחד לא נודמן לו לעשות חסד, והתענה כל היום, ובלילה לא הלך לישון, ויצא באמצע הלילה חוץ לביתו והנה עגלה עם קרשים לפניו, וירץ לבית חרש עצים להודיע לו שיש הזדמנות לו לקנות עצים הצריך למלאכתו, וילך עמו החרש עצים ושאל מהמוכר כמה הוא רוצה ויאמר לו המקח, מקח השוה מאוד למלאכתו, והיה ממש כמו מציאה, אבל לא היה לו מעות, אז מצוה גוררת מצוה, והלווה לו מעות וקנה האומן את הקרשים, והצדיק אכל בשמחה לחמו.

פעם היה בעירו חולי העיפוש דבר ר"ל, והיה תמה שלא הודיעו לו מן השמים סיבת החטא בעיר, כי אין מיתה בלא עון (שבת כ"ה ע"א), ובלילה נתן מכתב עם מטהו ביד המשמש שלו, ושלוה ליכנס לחורבה אחת שהיה במבצר הישן הסמוך לשם, ולמסור המכתב ליד המלך מכיתות המחבלים, והיה

אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם ונתתי גשמיכם בעתם, הקשה הרמב"ם ז"ל (הלכות תשובה פ"ט ה"א) האין הבטיחה התורה שכר טוב על קיום התורה והמצוות והלא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא.

ב איתא במדרש רבה (פלי"ט א) ה"ד (תהלים קיט ט) חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך, אמר דוד רבונו של עולם בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מוליכות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, והקושיא מפורסמת האין יתכן שהיה דוד המלך עליו השלום מבקש לילך בכל יום ויום למקומות שונים אשר לא לה' המה.

ויתבאר על פי מה דאיתא במדרש (ילקוט יחזקאל רמז שנה) שאלו לחכמה חוטא מהו ענשו, אמר להם חטאים תדרוך רעה, שאלו לנבואה חוטא מהו ענשו, אמר להם הנפש החוטאת היא תמות, שאלו לתורה חוטא מהו ענשו אמר להם יביא אשם ויתכפר לו, שאלו להקב"ה חוטא מהו ענשו אמר להם יעשה תשובה ויתכפר לו, ה"ד (תהלים כה ח) טוב ישר ה' על כן יורה חטאים בדרך. ונמצינו למדים מזה כי מצד כל המדות העליונות אין ראוי שתועיל תשובה, ואף מצד התורה ראוי רק להביא קרבן שיתכפר לו, אבל תשובה לחדר אין ראוי להועיל, ואך הקב"ה אומר יעשה תשובה ויתכפר לו, והוא חק כלי טעם, וכן כתב החיד"א ברבש לפי (מערכת אה ח ב) דמצות תשובה נקרא חק.

ויש לפרש בזה מה שאומרים בפיוט במוסף לימים נוראים, באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד ליעקב דבר חק ומשפט, הכוונה בזה כי אם אין מליץ יושר שימליץ טוב על בני ישראל בזמן שנשכחו ח"ו בחטאים קשים, כי החכמה אומר חטאים תדרוך רעה, הנבואה אומר נפש החוטאת תמות, תגיד ליעקב דבר ח"ק ומשפט, דמצות תשובה הוא חק בלי טעם, והקב"ה אמר יעשה תשובה ויתכפר, ואף שהוא חרוק מן השכל איך מועיל תשובה לאדם שמרד נגד מולך מלכי המלכים הקב"ה, מכל מקום הקב"ה רוצה בתשובת הרשעים, וברוב רחמי וחסדיו מוחל לשבים אליו יהיה מי שיהיה.

אמנם שלימות התשובה הוא לעקור את החטא בשורשו, ולמחוק אותו מכל וכל, עד כדי שיתחפכו הזדונות לזכיות, ומבואר בגמרא (יומא פ"ג) כי רק על ידי תשובה מאהבה זוכה האדם להפוך הזדונות לזכיות, אולם תשובה מאהבה הוא מדריגה גבוהה ונשגבה, וראיתי בני עליה והמה מועטים שיוכלו לשוב בלב שלם, לא מיראת העונש ותקת השכר, אלא מחמת יראת התרוממות מהדר גאונו ואהבת בוראו, אכן יש להם שני תקנות שיתחפכו הזדונות לזכיות גם אם לא זכו רק תשובה מיראה, הא' כמו שכתב א"ז זללה"ה בעצי חיים (לשבת שובה את ב) לפרש חכמה (ניאל ד' ב) וחטאך בצדקה פרוק ועויתך במחן ענין, על פי מה דאיתא במדרש (תנחומא תשא ס"ד) בא וראה כמה גדול כחה של צדקה שמהפכת מרת הדין לרחמים, שהרי כל השקפה היא לרעה והשקפה דגבי צדקה הוא לטובה שנאמר (דברים טו ט) השקיפה ממעון קדשך, ללמדך שגדול כח מתנת עניים שמהפכת מרת הדין לרחמים. וזה שאמר וחסאך היינו השוגג, בצדקה פרוק, שמהפכת מרת הדין לרחמים, ועל כן אחר הצדקה אף בתשובה מיראה שזדונות נעשות כשגגות, עם כל זה אם יעשה צדקה זדונות נעשות לו כזכיות, כיון שמהפכת מרת הדין היינו השגגות לרחמים, שיעשו ויתחפכו כולם לזכיות ורחמים עליו, עכ"ד.

ועל פי זה י"פ מה דאיתא בתנא דבי אליהו (רבא פ"ח) בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, וצ"ב. ביאור הענין דהנה כתב השל"ה הקדוש (מסכת שביעות פרק תורה אור) לפרש מה דמבואר בגמרא (שבת פ"ג) שקטרגו מלאכי השרת בשעת מתן תורה מה לילד אשה בינינו, היינו כיון שהאדם מוכשר לקבל טומאה ולחטוא איך נתתן לו התורה, על זה אמר לו

דברות קודש

מכ"כ מרן אדמו"ר שליט"א

ס"ג פרשת בה"ב תש"ע - וויליאמסבורג

נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

הקב"ה למשה, אחוז בכס"א כבוד"ו והחזיר להם תשובה, כלומר תחזור ותאמר להמלאכים שאף אם יחטא האדם יש לו תקנה בתשובה, וגדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד (יומא פ"ג), עכ"ד. אמנם שלימות התשובה הוא רק על ידי תשובה מאהבה שיעקור החטא לגמרי ויהפכו לזכות, ומי יאמר זכיתי לבי טהרתי מעשי לזכות למדריגה זו, ועל כן בשעה שאמר ישראל נעשה ונשמע, והמליץ הקב"ה עליהם דאע"פ שעלולים לחטוא מועיל להם התשובה, מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, שיעסקו בצדקה, ועל ידי הצדקה גם על ידי תשובה מיראה יתחפכו הזדונות לזכיות, ולא יאשר אף ורשע מן העבירה.

אמנם יש עוד צעה שאף אם לא הגיע האדם למדריגה של תשובה מאהבה, יתחפכו הזדונות לזכיות, והוא על ידי עסק התורה, וכמו שכתב בענין יוסף בע"י (ברכות ט"ז) על מאמרם (סוטה כ"א) תורה מכבה עבירה, ענין מכבה שלא יאשר שום ורשע חטא כלל, שעל ידי לימוד תורה לשמה בחדו"ד נעשית זכיות, וכמו השב מאהבה נהפך עבירה עצמה למצוה וזכיות (יומא פ"ג), וקטיגור נעשה סניגור. ועל זה אמרו מה נחלים מעלין את האדם מטומאה לטהרה, היינו שטמא נהפך לטהור, אף אהלים הוא התורה, מעלין את האדם מכף חובה לכף זכות, היינו חובות מתהפכים לזכיות ומרשע לצדק, דמיון מטמא לטהור, עכ"ד.

ובדרך זה י"פ דעין הפיוט, באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד ליעקב דבר חק ומשפט, והכוונה בזה דהנה על ידי תשובה מאהבה נעשו מליצי יושר מן החטא עצמו, כי הזדונות עצמם מתהפכים לזכיות, אך אם עושים תשובה מיראה יחשוב האדם כי אין מליץ יושר מול מגיד פשע, כי איך יתחפכו הזדונות לזכיות על ידי תשובה מיראה, לזה תגיד ליעקב דבר חק ומשפט, רמז על דברי תורה (שמ"ד פלי"ח ס"ד), שעל ידי לימוד התורה גם בתשובה מיראה הזדונות מתהפכות לזכיות, ועל ידי זה וצדקינו במשפט.

ועל פי זה פירשתי הכתוב שובה שובה ישראל עד ה' אלהיך כי שכלת בעונתיך קחו עמכם דברים ושוכו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו. ובמס' יומא (דף פ"ג) מוקי להך קרא בתשובה מיראה דהזדונות נעשו לשגגות, ולזה אמר קחו עמכם דברים, ע"ד שאמרו (שמ"ד פלי"ח ס"ד) דברים אני מבקש מכם דהיינו דברי תורה, ועל ידי זה ושוכו אל ה', ועל ידי תשובה בציווף לימוד התורה הקדושה אמרו אליו כ"ל תשא עון, שימחול לנו על כל עוונותינו ולא יאשר אפילו כל שהוא, וקח ט"ב, לעשות מזדונות זכיות.

והנה דוד המלך היה תמיד בעונה ושפלות הרוח, וכמו שאמר (תהלים כ"ז) ואנכי תולעת ולא איש, והחזיק עצמו לבעל חוטא גדול, וקיים בעצמו מאמרם (אבות פ"ב מ"ג) ושבו יום אחד לפני מיתתך, ובכל יום ויום היה מהרהר בתשובה לתקן את מה שחטא לפי מדריגתו, וברוב ענותנותו לא החזיק עצמו לבעל למדריגה שהוא זכה לתשובה מאהבה, ולפי שהגתו שהיה למעלה מהשגת אנוש סבר שעדיין לא הגיע למדריגה זו, והתשובה אינו אלא מיראה שהזדונות נעשות שגגות, ועל כן היה מבקש עצה ותחבולה באיזה אופן יזכה שגם על ידי תשובה מיראה יתחפכו הזדונות לזכיות.

ולזה דרש המדרש, אמר דוד בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני אני הולך, לעזור ולסייע לאיש נדכה, ולבית דירה פלונית אני הולך, ליתן מזונות לעני, כדי לעשות גמילות חסדים בנוף ובממון, וגדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה (סוכה מט:), והיה מקוהו שעל ידי התשובה בציווף מצות צדקה יזכה שגם בתשובה מיראה יתחפכו הזדונות לזכיות, ורגלי מוליכות אותי לבית המדרש, כי באמת לא היה צריך למצות צדקה וחסד שעל ידי זה יתחפכו לו הזדונות לזכיות, כי גם על ידי שהיה עוסק בתורה, זכה למדריגה זו שנתחפכו לו הזדונות לזכיות.

והנה כתב א"ז זללה"ה בבאר שבע (פ"ח ח"י) בשם הקדמונים, דאף דקיי"ל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, מכל מקום על אותן המצות שאין הוא מחויב לעשותן, כגון מצות כאלו שנתחפכו מזדונות לזכיות על ידי תשובה מאהבה, על זה איכא שכר בהאי עלמא, עכ"ד.

וזה שאמר הכתוב אם בחקותי תלכו, רמז למצות תשובה הנקרא חק כאמור, ואמר הכתוב ואת מצותי תשמרו, שהתשובה יהיה באופן כזה שיחשב להם כשמירת המצות, והיינו לעשות תשובה מאהבה אשר הזדונות יתחפכו לזכיות, ואז יזכו לברכה של נתינת גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה, שיוכל לשכר מצוה בעולם הזה. אולם איך יזכו למדריגה זו שיתחפכו הזדונות לזכיות, לזה פירש"י שתינו עמלים בתורה, ועל ידי תשובה יחד עם לימוד התורה הזדונות נעשות זכיות, ועל ידי זה יזכו לפרנסה בהרחבה גדולה ושפע רב.

ובענין דלפני חג השבועות, צריכים אנו לקבל על עצמינו עול התורה והמצות, ועלינו לפשפש ולטהר מעשינו קודם קבלת התורה, כשם שעשו בני ישראל תשובה בלב ונפש חפיצה קודם שקבלו התורה, וכמבואר ברשי"ל (שמות י"ב) שביאתן למדבר סיני היה בתשובה, ורק על ידי שהודו וטהרו את נשמתם במדריגה גדולה ונשגבה, ועשו הכנה רבה למעמד הנבחר תשובה תפלה וצדקה, על ידי זה זכבו להגיע למדריגה גדולה ולקבל התורה, ועל כן בהגיע חג השבועות הקריאה מעורר הזמן, ונתעורר שפע גדול ברוחניות בעת שמקבלים התורה מחדש, ומי שיש לו מח בקדקדו וזכה להרגיש השפעת הקדושה, אך לזה צריכים לעשות הכנה הראויה לקראת חג הקדוש, ואז יתעורר הלב להתקרב להקב"ה ולומר נעשה ונשמע בתשוקה גדולה ונשגבה, לעשות רצון ה' בחשק בכל עת ובכל זמן, וימי הספירה הנם ימי ההכנה להטהר ולהתקדש בקדושה של מעלה, וצריכים להתכונן לימים הללו כמו שהכינו עצמם בני ישראל בימים ההם, לעשות תשובה באנחה אמיתית להקב"ה, והתשובה צריך להיות בחרטה על העבר וקבלה על להבא, ובאמת חרוקים אנו מאד ממדריגת התשובה אמיתית שיהיה בשלימות מאהבת הבורא, וצריכים אנו לסייעתא דשמיא מרובה שנוכה לעשות הכנה הראויה, למלאות הימים כדבעי, וטהר לבנינו לעבדך באמת, שנוכה לזכך הלב והנשמה הבורכ"ע, להיות כלי מוכן לקבל שפע קודש היורד ובא בחג הקדוש הזה, אמנם על ידי נתינת צדקה ולימוד התורה יכולים לזכות שיחשב התשובה כבחינת תשובה מאהבה, ועל ידי זה נזכה להתכונן ולבא לאיזה ענין ובחינה של קבלת התורה, שיהיה לנו השתוקקות להקב"ה שנוצח לעשות רצון ה' לבל בכל ובכל נפש ובכל מאד.

השי"ת יעזור שנוכה לאיזה בחינה, כל אחד לפי ערכו וערך נשמתו, והתהו"ק שישע לבני ישראל כל השפעות טובות בגשמיות וברוחניות, ויקיים שנו יעודי הפרשה ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו, ובני ישראל יהיה להם פרנסה בהרחבה גדולה בשפע גדול ברויח ובניקל וכל טוב, עדי נזכה להתרוממות קרן התורה וישראל בהתגלות כבוד שמים עליו כמהרה בימינו אמן.

